COMMUNISM- A POLITICAL AND LITERARY IDEOLOGY

Maria-Aura Caraponu
PhD. student, University of Bucharest

Abstract:Communism has become a history, even if, on a mega-temporal scale, it is not too stretched, it has a well-defined structure, which allows for a complex analysis of it that should cover a few levels: geographic, historical, spiritual and, why not, human. The influence of Marxist-Leninist ideology, the relationship of communism with socialism and capitalism, but one can also speak of a relationship between communism and modernism, meaning that Marx's thinking, born of a profound analysis of nineteenth-century capitalism in Europe , during the transition to industrialization, becomes a landmark for modernity. Also, communism could be considered a literary ideology and even a literary trend by addressing topics that become specific to the literature of that period and to the representative writers. It is also surprising the effort of Romanian writers to resist and write without addressing specific themes of propaganda literature, here is the case of the writer Constantin Mateescu.

Keywords: communism, ideology, socialism, capitalism, modernism

Istoria comunismului există. Comunismul a devenit o istorie, chiar dacă, discutând la scară megatemporală, nu este prea întinsă, ea are o structuralitate bine determinată, reprezentând, dacă putem spune așa, partea diavolului din desfășurarea paradigmei existențiale. Deși s-ar putea considera, așa cum mulți istorici au constatat, ca punct de plecare al acestuia un dicton biblic: *Cei din urmă vor fi cei dintâi*, adică cei săraci vor conduce lumea, niciodată dictatura proletariatului nu a reușit să se impună ca ideologie de sine stătătoare. A reprezentat doar un pretext la îndemâna unor conducători însetați de putere.

Dacă în țările din Europa de Est, comunismul a fost impus cu tancurile sovietice, de către Armata Roșie, în celelalte, marxism-leninismul a putut pătrunde datorită unor intelectuali care au fost dornici să marcheze într-un anume fel realitatea care să conducă la ridicarea țării lor plecând de la premisele unor filozofi marxiști. *Marxismul e o teorie care i-a eliberat de complexe pe acești intelectuali, leninismul e un instrument care le-a permis să-și împlinească visul.*[1]

O analiză complexă a comunismului ar trebui să vizeze câteva paliere: geografic, istoric, cultural, social, spiritual și, de ce nu, uman. Ideologia comunistă a cuprins 27 de țări, iar România urmărește traseul celorlalte. Începe cu regimul stalinist al lui Gheorghiu-Dej, continuă cu perioada în care statul român este condus de Nicolae Ceaușescu și se termină cu o ieșire deloc fericită (revoluția din 1989).

La nivel global, comunismul își are punctul de plecare în analiza făcută asupra producției capitaliste care a dominat Europa secolului al XIX-lea. Astfel, revoluția proletară a câștigat teren în țările preponderent agricole, care și-au dorit transformarea capitalismului în socialism. Pentru Lenin, social-democrația și socialismul nu mai aveau ce căuta în contextul epocii, prefera termenul de *comunism*, deoarece exprima cel mai bine teoria marxistă expusă în *Manifestul Partidului Comunist* de la 1848. Cominternul sau Internaționala a III-a, organizație internațională comunistă fondată în 1919 de Lenin și de Partidul Comunist Rus (bolșevic), este cea care a stat la baza creării tuturor partidelor comuniste din lume și a avut ca scop lupta, realizată prin toate mijloacele posibile, inclusiv lupta armată, pentru a distruge burghezia mondială și pentru a forma o republică sovietică internațională, care să reprezinte un stadiu de tranziție către abolirea definitivă a statului. *Religie*

[1] Thierry, Wolton, *O istorie mondială a comunismului, Călăii, Încercare de investigație istorică*, București, Editura Humanitas, p.993

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)

laică, marxism-leninismul a fost slujit de nişte intelectuali mic-burghezi care au visat la revoluţie pentru a se realiza ei înşişi pretinzând că făuresc fericirea poporului lor.[2]

În ceea ce priveşte relaţia socialism-comunism, putem constata că partidele comuniste s-au aflat într-un război dur cu socialiştii, aceştia fiind printre primii persecutaţi de către dictatura proletariatului. *Să confundăm aceşti termeni ar însemna să trecem cu vederea această luptă între fraţi şi să trădăm memoria victimelor.*[3]

Această dictatură a proletariatului, reprezentat de partidul comunist, are nevoie, pentru a putea fi aplicată, de stat. Aplicarea acestei dictaturi s-a făcut prin teroare şi cu ajutorul unor mijloace care le-au fost puse la dispoziţie reprezentanţilor partidului de către stat. Partidul şi statul, prin îmbinarea ideii cu mijloacele de implementare a acesteia, a dat naştere unei alte forme de dominaţie politică, şi anume, totalitarismul. Cu toate că acesta apare ca un ideal al regimului comunist de a crea ideea unei colectivităţi ce se opune individualismului, el sfârşeşte prin a distruge toate relaţiile dintre oameni, de tip social, familial sau sentimental.

În unele situaţii, revoluţia comunistă a fost doar o revoluţie naţională, naţionalismul reprezentând o armă a totalitarismului prin care marxist-leniniştii au putut cu uşurinţă să-şi manifeste setea de dominare. *În alte cazuri, naţionalismul a fost o metodă de a extinde totalitarismul ajungâng chiar să sugrume trecutul, să vrea să-i şteargă specificul recentrându-l într-un prezent în care, în cele din urmă, credinţa (naţională) şi ficţiunea (comunistă) au început să se suprapună. Mai ales Coreea lui Kim Ir-sen, Albania lui Ever Hodja, România lui Ceauşescu, Bulgaria lui Jivkov au mizat pe acest registru.*[4]

După 1948, istoria se învăţa în România în felul următor: orice copil afla la şcoală că istoria omenirii este succesiunea câtorva orânduiri sociale sau moduri de producţie. Şi anume: comuna primitivă, sclavagismul, feudalismul, capitalismul şi, iată, prezentat triumfal pe toate căile şi având deja în URSS un trecut glorios de 30 de ani, proaspăt apărutul socialism. El era varianta embrionară a comunismului în care vom intra. După el, timpul istoriei se va închide asupra lui. Omenirea va zburda pe o pajişte a eternităţii istoriei. Nu vom fi nemuritori, dar vom fi cu toţii fericiţi şi egali.[5]

Se poate vorbi şi despre o relaţie între comunism şi modernism, în sensul că gândirea lui Marx, născută dintr-o profundă analiză a capitalismului secolului al XIX-lea în Europa, în perioada de tranziţie spre industrializare, devine un reper pentru modernitate. Capitalismul susţinea individualismul şi lăcomia, iar acestea erau generate de proprietatea privată. *Proprietatea privată ne-a făcut atât de stupizi şi de unilaterali, încât un obiect devine al nostru abia din clipa în care îl avem.*[6]

Modernismul a fost prost înţeles de anumite elite din unele regiuni, care deveniseră într-o oarecare măsură frustrate de condiţia de subdezoltare, iar marxismul reprezenta pentru ei trezirea la viaţă. De asemenea, marxism-leninismul a apărut şi ca o soluţie pentru ţările rămase în urmă din punct de vedere economic, cum ar fi cazul Rusiei, din cauza Războiului Crimeii, sau cel al Chinei, din pricina Războiului Opiului. Putem astfel afirma că pentru unele ţări comunismul a reprezentat soluţia de a recupera o modernitate pierdută. De fapt, este vorba de o proastă înţelegere a modernităţii, deoarece numai astfel se poate înţelege faptul că acele ţinuturi care s-au luptat contra ideologiei comuniste s-au putut bucura de o modernitate în adevăratul sens al cuvântului.

Având rolul de a satisface complexul de modernitate al unor elite frustrate din cauza istoriei, odată ajunşi la putere, marxism-leninismul a devenit paradigma contra-modernităţii şi un garant al conservatorismului pentru populaţiile în cauză. De altfel, colectivizarea agriculturii şi interdicţia aplicată ţăranilor de a-şi părăsi pământul, în programul tuturor regimurilor marxist-

[2] Ibidem, p.992
[3] Ibidem, p.22
[4] Ibidem, p.1003
[5] Pleşu, Liiceanu, Patapievici, *O idee care ne sucește mințile*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2014, p.56
[6] *Scrieri din tinereţe, Manuscrise economico-filozofice*, Marx-Engels, Bucureşti, Editura Politică, 1968, p.579 apud Pleşu, Liiceanu, Patapievici, *O idee care ne sucește mințile*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2014, p.58

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)

leniniste, pot fi asimilate unei reinstaurări a şerbiei, unui regres spre despotismul oriental, care precumpănea în societăţile agrare, o caracteristică a modului de producţie asiatică, pe care îl considera cel mai primitiv.[7]

Despre modernitatea ţării noastre, Horia-Roman Patapievici afirma: *Prima deosebire majoră faţă de Occidentul a cărui cultură o împărtăşeşte, constă în faptul că România a devenit modernă fără să fi trecut prin Ev Mediu feudal şi regal, şi fără a fi cunoscut Renaşterea. Renaşterea, ca mecanism cultural al reînvierii valorilor şi ca aspiraţie sufletească faţă de un absolut actualizabil, cât şi Evul Mediu, ca tradiţie instituţională şi condiţie intelectuală obligatorie a formării modernităţii, sunt specialităţi mai degrabă occidentale decât bizantine. Or, România, dacă aparţine vreunei lumi-ne putem îndoi de asta!- aparţine acelei lumi paradoxale şi magnifice care fost prelungirea Imperiului Roman până la jumătatea secolului al XV-lea: Bizanţul. Un Bizanţ care a fost cucerit de, şi încorporat mai apoi în, Imperiul Otoman, imperiu care a dominat Europa de Sud-Est până în secolul al XIX-lea.*[8]

Din punct de vedere spiritual, comunismul a atras oamenii, deoarece marxist- leniniştii au lucrat foarte bine cu sufletul şi cu mintea acestora. Li s-a inoculat ideea de egalitate, de ură faţă de cel bogat şi de cel străin, faţă de intelectuali. Au ştiut să lucreze cu sentimente vechi decât lumea, invidia şi gelozia, care au apărut de la apariţia focului, dar care se regăsesc şi în pilda lui Cain şi Abel. Cain s-a răzvrătit nu pentru că Abel avea trecere la Domnul, ci fiindcă rămânea insensibil la munca şi la truda lui, ignorându-i jertfa, suspinul. Am putea spune că astfel au pus bazele unei religii satanice, pentru că numai Satana a putut să-l învrăjbească pe Cain să scape de Abel, la fel şi lumea condusă de teroriști avea nevoie de Lenin şi de alţii ca el pentru a-i distruge pe cei bogaţi, iar în schimbul sacrificiului aproapelui i se promitea proletarului paradisul care nu putea fi decât pe pământ.

Spiritualitatea creştină s-a construit în jurul autorităţii instituţiei, principiului supunerii faţă de Dumnezeu, fidelităţii faţă de text, mărturiei, spovedaniei, renunţării şi a implicat întotdeauna supunerea în faţa preceptelor. Această codificare a relaţiilor omului cu Biserica sa poate să fie aplicată religiei laice comuniste, raportului poporului cu partidul. "Oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. Şi stăpânirile care sunt au fost rânduite de Dumnezeu", a spus Sfântul Pavel în Epistola către romani. Dacă nu e putere decât de la Dumnezeu, orice putere e dorită de Dumnezeu, a fi supus puterii înseamnă a fi supus lui Dumnezeu, în tradiţia creştină.[9]

Scopul acestui capitol nu este de a face aici decât o scurtă trecere în revistă a perioadei comuniste, deoarece istoria comunismului este o istorie ce poate fi interpretată în diferite feluri. Ceea ce vreau să surpind este prezentarea fondului pe care au fost nevoiţi să scrie scriitori ca şi Constantin Mateescu, care au refuzat şi au încercat să nu facă o literatură de propagandă.

Până la ei trebuie aduşi în discuţie cei care s-au adaptat vremurilor şi au scris conform cerinţelor partidului. În ceea ce priveşte literatura scrisă sub regim comunist sau socialist, trebuie precizat de la început faptul că nu se poate da o explicaţie acesteia tocmai datorită faptului că a apărut şi s-a dezvoltat în timpul unei guvernări totalitare.

Foarte mulţi critici şi istorici literari au căzut de acord că literatura scrisă în perioada comunistă nu este decât o literatură de propagandă, iar pentru mulţi dintre scriitorii vremii doar o modalitate de supravieţuire. Toate cărţile care ar fi putut reprezenta un pericol pentru aparatul politic represiv trebuiau interzise. Literatura de tip propagandistic a controlat cu timpul nu numai producţia editorială, dar şi conştiinţa scriitorilor. Scriitori destoinici au căzut în capcana regimului, mizând pe ideea că ceea ce fac este bine, deoarece au mai făcut-o şi alţii în epoci asemănătoare şi sperau ca evoluţia ulterioară a literaturii şi a istoriei să determine selectarea unor opere care să-i facă cunoscuţi. Practic, se poate observa cu uşurinţă, că patriotismul a fost impus cu forţa în rândul

[7] Ibidem, p.996
[8] Pleşu, Liiceanu, Patapievici, op.cit. p.140-141
[9] Thierry Wolton, op.cit.,p.997-998

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)

unor scriitori şi critici literari: *Critica şi spiritul lucid ierarhizant au constituit ţinta unei presiuni constante şi a unor încercări repetate de intimidare*.[10]

Scriitorii consideraţi duşmani trebuiau să fie demoralizaţi, descurajaţi, intimidaţi prin teroare şi panică: *Îl demoralizezi, îl dezorientezi, dar nu îl nimiceşti cu totul, căci ai nevoie de el pentru a-ţi motiva prezenţa şi leafa şi pentru a te legitima.*[11] Din păcate, regimul dictatorial a considerat literatura şi scriitorii drept instrumente în atingerea scopului său: manipularea populaţiei.

Eugen Negrici în cartea sa *Literatura română sub comunism* vorbeşte de trei etape ale comunismului românesc, etape care corespund de altfel evoluţiei literaturii din acea perioadă. Prima etapă este cea a pătrunderii comunismului în ţara noastră, care a fost impus cu ajutorul tancurilor Armatei Roşii. Acestei etape îi corespunde, după cum constată istoricul Eugen Negrici, o literatură de propagandă şi de agitaţie al cărei repertoriu era hotărât la Moscova şi dictat de acolo.

Totuşi scriitorii cei mai de seamă ai literaturii române au cunoscut în ultimii ani ai acestei perioade o dezvoltare deosebită. De exemplu, traseul lui Mihai Sadoveanu de la *Şoimii* la capodopera *Nicoară Potcoavă*, e de un interes extraordinar. De asemenea, drumul lui Camil Petrescu, de la dramaturgia sa puternică, originală, uneori individualistă şi psihologică, până la drama *Bălcescu*, sau de la romane ca *Patul lui Procust* la romanul *Un om între oameni*, surprind o dezvoltare a scriitorului spre direcţia prozei realiste. Sau cazul operei *Desculţ* a lui Zaharia Stancu, operă iubită de cititorii români şi tradusă în foarte multe limbi străine.

Literatura cunoaşte apariţia unor genuri ca schiţa, reportajul literar, iar realitatea din nuvele e mai săracă decât cea din ziare. Proza de mică întindere este la mai mare căutare decât romanul, deoarece prin temele abordate se apropie mai mult de problemele timpului şi de lupta clasei muncitoare pentru socialism.

A doua etapă apare spre sfârşitul *primului cincinal* de regim democrat popular, după congresul XX al P.C.U.S, când literatura pare să respire şi ale cărei atribute îi sunt recunoscute şi azi prin opere ca: *Bietul Ioanide*, George Călinescu (1953), *Toate pânzele sus*, Radu Tudoran (1954), *Moromeţii*, Marin Preda (1955), *Cronică de familie,* Petru Dumitriu (1957), *Groapa*, Eugen Barbu (1957). Aceste cărţi au fost acceptate, deoarece prelungeau perioada noastră interbelică, erau realiste şi criticau societatea burgheză. Dar, cu toate acestea, nu ar fi putut fi puse în circulaţie, dacă nu ar fi conţinut elemente care să servească regimului şi ideologiei lui.

Aceste cărţi au reprezentat puncte de plecare pentru viitorii scriitori ai izolaţionalismului ceauşist: *Bietul Ioanide*- punct de plecare pentru romanul citadin şi cel tipologic, *Moromeţii*- pentru proza postbelică, dedicată lumii satului şi ignoranţei complexităţii sufleteşti a ţăranului, *Groapa*- pentru prozele pitoreşti, de mediu exotic, *Toate pânzele sus* pentru romanele de aventuri, *O cronică de familie* pentru romanul tipologic, istoric şi de mediu.

Despre această perioadă de glorie, Ana Selejan afirmă: *Nouă ani în care s-a plivit vârtos spaţiul nostru spiritual, felurit colorat, împestriţat cu flori de câmp, cu flori domneşti, unele mărunte ca cimbrişorul, altele mijlocii sau mai înălţate, frumos sau urât mirositoare, după cum le-a întrupat Creatorul pe pământ, fiecare îşi va avea motivaţia naşterii şi fiinţării sale. Şi toate la un loc alcătuiau o privelişte firească, echilibrată, nici olimpian-strălucitoare, nici răzleţite oaze în pustiu. Şi toate la un loc, hrănindu-se mai bine sau mai rău din acelaşi pământ, încălzite mai mult sau mai puţin de acelaşi soare, înmulţindu-se în timp, rămânând fiecare cu individualitatea şi soarta sa. Şi toate vorbeau româneşte, mai răstit, mai duios, mai înţelept, mai ceţos, mai spurcat, mai anapoda şi-n câte feluri că deh! mare-i grădina Domnului- şi apoi nu-i aşa? nici într-o familie, cât de mică, adeseori nu vorbesc toţi aceeaşi limbă. Ba să vorbească toţi aceeaşi limbă! Şi să poarte toţi aceleaşi haine! Şi să aibă aceeaşi culoare! Şi să fie grădina cât de mare, dar fără domn! Şi fără Dumnezeu!...Şi poruncile au început să fie duse la îndeplinire.*[12]

[10] Eugen, Negrici, *Literatura română sub comunism*, Cartea fundamentală, Bucureşti, Editura Fundaţiei Pro, 2003, p.12
[11] Ibidem, p.13
[12] Ana, Selejan, *Literatura în totalitarism,* 1952-1953, Sibiu, Editura Thausib, 1995, p.240

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)

Coroborând toate trăsăturile realismului socialist şi delimitându-l din punct de vedere istoric, l-am putea considera un curent literar alături de romantism, tradiţionalism ş.a. Generalităţi: toate domeniile vieţii sunt puternic marcate prin trecerea la orânduirea comunistă. Ca urmare, literatura va deveni un instrument de propagandă şi educare a maselor în spiritul politicii Partidului Comunist Român. În 1946 are loc primul congres al scriitorilor români care trasează noua direcţie de dezvoltare a literaturii. Prin acest congres se intaurează literatura realist socialistă. Acest termen a fost pus în circulaţie de Jdanov la congresul scriitorilor ruşi. Caracteristici: scriitorul ilustrează în mod mimetic realitatea; societatea se împarte în două categorii (buni şi răi), proces numit *maniheism;* romantismul revoluţionar; literatura îşi diminuează valoarea, devenind un mijloc de educaţie a maselor în spiritual formării *omului nou.*
Poezia: O tânără generaţie de poeţi ia naştere animată de idealurile construirii lumii noi: Mihai Beniu, Dan Deşliu, Maria Banuş, Veronica Porumbacu, Eugen Jebeleanu. Caracteristici: poezia devine epică; se utilizează cultul personalităţii (Stalin, Lenin); se dedică poezii lui Gheorghe Gheorghiu Dej; de-a lungul acestor ani s-au cultivat mai multe genuri de poezie: ironică, poezie-joc, balada alegorică, diluând toate realităţile ameninţătoare în umor. Proza: începe să se cultive reportajul literar, pamfletul, schiţa, nuvela, romanul; operele surpind realitatea în mod mimetic, îndoctrinând populaţia. Caracteristici: tematică standard: operă cu mesaj; personajele devin tipice; se orientează spre tema rurală: satul istoric (*Moromeţii,* M. Preda), satul contemporan (*Mitrea Cocor*, M. Sadoveanu); se cultivă romanul istoric, de aventuri. Dramaturgia: se preconizează un teatru *militant* cu prezenţă activă în actualitatea luptei de clasă şi solidaritate a întregului popor în jurul idealurilor partidului comunist; o altă trăsătură semnificativă a realismului socialist a fost necesitatea unui erou pozitiv.[13]

A treia etapă ia naştere după evenimentele din Ungaria, din 1956, şi anume Revoluţia Ungară împotriva dictaturii bolşevice şi a ocupaţiei sovietice când studenţii au declanşat o demonstraţie paşnică, care s-a transformat într-o revoluţie violentă, sfârşită printr-un masacru comis de trupele sovietice. Acum literatura propagandistă, constată Eugen Negrici, revine în forţă şi va avea o longevitate nebănuită şi o deosebită continuitate tematică. A purtat diverse denumiri: *literatură proletară, literatură militantă, realism socialist, umanism socialist, revoluţia cultural proletară,* iar modelul acesteia a fost implementat la noi de U.R.S.S. şi a rămas nemodificat timp de două generaţii de ideologi. Originile acestei literaturi se găsesc în articolele lui Lenin despre literatura de partid din 1905, în lucrările congreselor staliniste ale partidelor şi ale scriitorilor sovietici din anii 30.

Tot Ana Selejan aserţionează: *Azi ştim că în Uniunea Sovietică, construirea socialismului a avut drept rezultat în literatură, naşterea şi dezvoltarea realismului socialist. De aici am tras o primă concluzie: drumul parcurs de literatura oricărui popor care a înfăptuit trecerea revoluţionară spre socialism, a fost drumul însuşirii şi dezvoltării metodei realismului socialist. Ca atare: avem dreptul să vorbim despre perioada 1944-1949 ca despre o perioadă de cotitură în literatura noastră, doar dacă momentul trecerii spre literatura realismului socialist poate fi plasat înlăuntrul ei.*[14]

Referitor la perioada 1965-1971, Eugen Negrici constată că acum în România s-*ar fi putut scrie lucruri îndrăzneţe, dacă sertarele scriitorilor nu ar fi fost aproape goale, ca şi în 1990.* Proza a încercat să se ridice prin reluarea şi adaptarea unor teme ale literaturii interbelice sau pe adoptarea unor inovaţii ale romanului francez, plecând de la premisa că progresul literaturii se poate face, în situaţii de criză, şi prin mimesis, imitaţie.

Scriitorii se bucurau de libertatea de care aveau parte, dar, de fapt ei se aflau tot sub conducerea propagandei care nu făcuse altceva decât să-şi schimbe tacit obiectivul. Erau folosiţi pentru a schimba imaginea ţării în lume, dar cu scopul pătrunderii unei alte imagini, cea a conducătorului Nicolae Ceauşescu, care se folosea de imaginea glorioasă a poporului român şi de

[13] https://www.scribd.com/document/54947957/Realismul-Socialist, accesat în data de 28.12.2018
[14] Ibidem, p.243

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)

nume ca Mihai Viteazu, Mircea cel Bătrân şi mulţi alţii pentru a manipula poporul român, considerându-se ultimul conducător demn din istoria măreaţă a patriei. Astfel, propaganda le aduce aminte că nu puteau fi mai mult decât fuseseră la 1950 şi visul lor ia sfârşit. Proza trebuia să reflecte dorinţele partidului. Sartre este cel care confirmă acum legătura dintre proză şi ideologie.

Tot acum este perioada în care debutează şi Constantin Mateescu, care în cartea sa *Marea Hăituială* prezintă drumul parcurs de la scrierea unei opere până la publicarea ei. Practic, prezintă lupta dusă cu revistele şi cu editurile pentru publicarea propriilor cărţi, fără ca acestea să suporte prea multe modificări faţă de varianta originală. Scriitorul consideră că datorită literaturii memorialistice de după 1990 au putut fi scoase la suprafaţă mecanismele prin care puterea îşi manifesta autoritatea asupra creaţiilor literare. *Pe de altă parte, în aceste eseuri memorialistice au fost omise sau ocolite cu abilitate, cu o pudibonderie uşor de înţeles, numeroase cedări în faţa liniei impuse de Partid: uşurătatea cu care îşi dădeau avizul pentru cărţile rudimentare ce conţineau elogii, pornografie encomiastică sau tematică uzinieră şi colhoznică, respingerea dintr-o prudenţă excesivă a unor volume bine scrise, dar ambigue, primejdioase sau numai evazioniste, şi, mai ales, intruziunea în textul autorilor- eliminarea unor pasaje întregi sau chiar capitole, modificarea formulărilor ce ar fi putut să cadă sub suspiciunea de subversitate, înlocuirea (cu textul personal al editorului) unor sintagme sau vocabule impudice, vulgare sau cu conotaţii erotice (adesea inocente) lezând morala proletară sau scoaterea expresiilor cu iz de misticism (o, Doamne, ce Dumnezeu făcuşi, bătu-te-ar Sfântul sau Domnul să te aibă în pază), operaţii ce ar putea să pară azi ridicole.*[15]

Aşa cum cu uşurinţă se poate constata, în spatele tuturor acestor nelegiuri se află spaima, frica editorilor de a nu-şi pierde serviciul, *de a-şi asigura imunitatea*, şi preferau să taie, să insereze fragmente care să fie pe placul partidului, sau să blocheze publicarea unor volume, mergând chiar până la distrugerea destinului unui scriitor.

Povesteşte cu mare durere în suflet perindarea de la o revistă la alta, de la *Luceafărul*, considerată revistă pentru debutanţi, la *Gazeta literară*, unde se publicau doar scrierile scriitorilor de la Uniunea Scriitorilor şi la multe altele. Îi refuză pe cei care îi propun schimbarea textului, cum este cazul lui Betty Caragiale, şefă la o editură pentru copii, care îi propune să schimbe cadrul unei povestiri cu unul de iarnă, pentru că se apropia Crăciunul, dar este refuzată, deoarece schimbarea i-ar fi modificat întreg cursul operei care era de preferat să rămână original. Îl deranjau astfel de recomandări, mai ales cele care afectau firul narativ al povestirilor.

Debutează cu mare bucurie în revista *Flacăra* cu nuvela *Delincventul*, cu ajutorul tovarăşului său Roda, care se pare că-şi făcuse un hobby din debuturi.

Trece şi prin trauma trăită de un scriitor a cărui operă este modificată şi adaptată cerinţelor vremii, în momentul în care îi apare în revista *Luceafărul* o operă intitulată *Femeia în albastru*, în care modificările au fost extreme de vizibile, plecând de la titlu şi până la conţinut. Redactorii tăiaseră, fără să-l consulte, alineate întregi şi cuvinte, propoziţii, modificaseră o frază ce lăsa naraţiunii o deschidere incertă cu un happy-end, totul pentru a-i da o culoare socialistă operei. *Primisem prima lecţie de ingerinţă a Puterii în intimitatea trudei mele literare*.[16] Cu toate acestea, *nutream nădejdea, ca toată lumea, că lucrurile se vor schimba treptat în bine*.[17]

Nu pot să trec peste relatarea momentului de bucurie a primirii primului exemplar al cărţii *Rochia cu anemone*, mai ales că a avut loc tardiv, în comparaţie cu mulţi dintre colegii săi care intraseră în circuitul literar de aproape cincisprezece ani, deveniţi vedete peste noapte şi ale căror nume apăreau cu uşurinţă pe prima pagină a revistelor sau la emisiunile radio. Bucuria are însă altă valoare, deoarece e trăită de un scriitor care s-a ferit să facă o literatură de propagandă, fapt realizat de puţini scriitori din acea perioadă: *Debut tardiv, s-ar spune, dar semnificativ pentru un snop de*

[15] Constantin, Mateescu, *Marea Hăituială*, Râmnicu Vâlcea, 2007, p.8
[16] Ibidem, p.49
[17] Ibidem, p.54

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)

prozatori care au refuzat mai mult de un deceniu să publice literatură de comandă socială.[18] Putem spune că ceea i-a făcut să reziste pe astfel de scriitori nu sunt decât răbdarea, speranța și o credință nemărginită.

Anunțat drept viitorul omenirii, comunismul, care a pretins că e artizanul modernității, a rămas o doctrină în esență retrogradă, ieșită direct din secolul al XIX-lea, devenind salvarea unor țări preocupate să obțină un progres impus de secolul XX, dar închizându-le într-o formă de primitivism colectiv a cărui barbarie a distrus un număr inimaginabil de vieți.[19]

BIBLIOGRAPHY

1. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Cartea fundamentală, București, Editura Fundației Pro, 2003
2. Mateescu, Constantin, *Marea Hăituială*, Râmnicu Vâlcea, 2007
3. Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism*, 1952-1953, Sibiu, Editura Thausib, 1995
4. Pleșu, Liiceanu, Patapievici, *O idee care ne sucește mințile*, București, Editura Humanitas, 2014
5. Wolton, Thierry, *O istorie mondială a comunismului, Călăii, Încercare de investigație istorică*, București, Editura Humanitas

https://www.scribd.com/document/54947957/Realismul-Socialist, accesat în data de 28.12.2018

[18] Ibidem, p.61
[19] Thierry Wolton, op.cit.,p.1004

BDD-A29566 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:42 UTC)